

แบบฟอร์มการถอดองค์ความรู้/บทเรียนจากการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

๑. เรื่อง การสอบทานการประเมินผลการควบคุมภายใน

๒. เจ้าขององค์ความรู้/บทเรียน นางสาวจรียา กิจจาพานิชย์

กลุ่มตรวจสอบภายใน สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

๓. ที่มา

พระราชบัญญัติวินัยทางการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๙ บัญญัติให้หน่วยงานของรัฐ จัดให้มีการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายใน และการบริหารความเสี่ยง โดยให้ถือปฏิบัติตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ที่กระทรวงการคลังกำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติการตรวจสอบภายใน เพื่อให้ผู้ตรวจสอบภายในของหน่วยงานของรัฐใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการ โดยมีประเด็นสำคัญที่ผู้ตรวจสอบภายในต้องดำเนินการ คือ การประเมินผลระบบการควบคุมภายในของหน่วยรับตรวจ

๔. ขั้นตอนการดำเนินงาน

การประเมินผลระบบการควบคุมภายใน เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของระบบการควบคุมภายในที่มีอยู่ในหน่วยงาน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถป้องกันหรือลดความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อการทำงาน ช่วยให้ส่วนราชการบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และมีการปรับปรุง/แก้ไขได้เหมาะสมและทันเวลา การประเมินผลการควบคุมภายในแบ่งได้หลายประเภท เช่น การประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของการควบคุม ประเมินผลตามองค์ประกอบการควบคุมภายใน ประเมินผลตามกิจกรรมการควบคุมเฉพาะด้าน หรือเฉพาะงานใดงานหนึ่ง เป็นต้น สำหรับการจัดการความรู้ในครั้งนี้ จะขอกกล่าวถึงการประเมินผลตามองค์ประกอบการควบคุมภายใน เนื่องจาก กตน. ต้องออกรายงานการสอบทานการประเมินผลการควบคุมภายใน ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยมาตรฐานและหลักเกณฑ์ปฏิบัติการควบคุมภายในสำหรับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. ๒๕๖๑ องค์ประกอบของการควบคุมภายใน มี ๕ องค์ประกอบ ได้แก่

- ๑) สภาพแวดล้อมการควบคุม (Control environment)
- ๒) การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)
- ๓) กิจกรรมการควบคุม (Control Activities)
- ๔) สารสนเทศและการสื่อสาร (Informational and Communications)
- ๕) กิจกรรมการติดตามผล (Monitoring Activities)

๔.๑ การประเมินสภาพแวดล้อมการควบคุม ประเมินจาก ๕ ประเด็น ดังนี้

- (๑) หน่วยงานแสดงให้เห็นถึงการยึดมั่นในคุณค่าของความซื่อตรงและจริยธรรม
- (๒) ผู้กำกับดูแลของหน่วยงานของรัฐ แสดงให้เห็นถึงความเปิ่นอิสระจากฝ่ายบริหาร และมีหน้าที่กำกับดูแลให้มีการพัฒนาหรือปรับปรุงการควบคุมภายใน รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุมภายใน

(๓) หัวหน้าหน่วยงานของรัฐจัดให้มีโครงสร้างองค์กร สายการบังคับบัญชา อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่เหมาะสมในการบรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานของรัฐภายใต้การกำกับดูแลของผู้กำกับดูแล

(๔) หน่วยงานของรัฐแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการสร้างแรงจูงใจ พัฒนาและรักษาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานของรัฐ

(๕) หน่วยงานของรัฐกำหนดใหญ่บุคลากรมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงานตามระบบการควบคุมภายใน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานของรัฐ

๔.๒ การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) ประเมินจาก ๔ ประเด็น ดังนี้

(๑) มีการกำหนดวัตถุประสงค์การควบคุมภายในของการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของส่วนราชการ ไว้อย่างชัดเจนและเพียงพอที่จะสามารถระบุ และประเมินความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ได้

(๒) หน่วยงานของรัฐระบุความเสี่ยงที่มีผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์การควบคุมภายในอย่างครอบคลุมทั้งหน่วยงานของรัฐ และวิเคราะห์ความเสี่ยงเพื่อกำหนดวิธีการจัดการความเสี่ยงนั้น โดยประเภทของความเสี่ยง มี ๔ ประเภท คือ

- ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ (Strategic Risk)
- ความเสี่ยงในการดำเนินงาน (Operational Risk)
- ความเสี่ยงด้านการเงิน (Financial Risk)
- ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ (Compliance Risk)

(๓) หน่วยงานของรัฐพิจารณาโอกาสที่อาจเกิดการทุจริต เพื่อประกอบการประเมินความเสี่ยงที่ส่งผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์

(๔) หน่วยงานของรัฐระบุและประเมินการเปลี่ยนแปลงที่อาจมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อระบบการควบคุมภายใน

การประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย การระบุปัจจัยเสี่ยง และวิเคราะห์ความเสี่ยงอย่างเป็นระบบในการตัดสินใจ รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญว่าเหตุการณ์ใดหรือเงื่อนไขอย่างไรที่จะมีผลกระทบต่อ การไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน โดยการวิเคราะห์ระดับความเสี่ยงจากการประเมินโอกาสที่จะเกิดขึ้น และผลกระทบที่ได้รับ และกำหนดวิธีการจัดการความเสี่ยง

๔.๓ กิจกรรมการควบคุม (Control Activities) ประเมินจาก ๓ ประเด็น ดังนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐระบุและพัฒนากิจกรรมการควบคุม เพื่อลดความเสี่ยงในการบรรลุวัตถุประสงค์ให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้

(๒) หน่วยงานของรัฐระบุและพัฒนากิจกรรมการควบคุมทั่วไปด้านเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์

(๓) หน่วยงานของรัฐจัดให้มีกิจกรรมการควบคุม โดยกำหนดไว้ในนโยบาย ประกอบด้วย ผลสำเร็จที่คาดหวังและขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจริง

๔.๔ สารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication) พิจารณาจาก ๓ ประเด็น ดังนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐจัดหาหรือจัดหาและใช้สารสนเทศที่เกี่ยวข้องและมีคุณภาพ เพื่อสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่กำหนด

(๒) หน่วยงานของรัฐมีการสื่อสารภายในเกี่ยวกับสารสนเทศ รวมถึงวัตถุประสงค์และความรับผิดชอบที่มีต่อการควบคุมภายใน ซึ่งมีความจำเป็นในการสนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่กำหนด

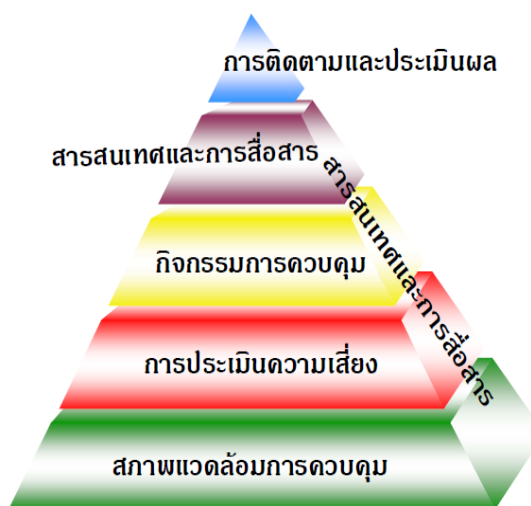
(๓) หน่วยงานของรัฐมีการสื่อสารกับบุคคลภายนอกเกี่ยวกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติตามการควบคุมภายในที่กำหนด

๔.๕ กิจกรรมการติดตามผล (Monitoring Activities) ประเมินจาก ๒ ประเด็น ดังนี้

(๑) หน่วยงานของรัฐระบุ พัฒนา และดำเนินการประเมินผลระหว่างการทำงาน และ/หรือ การประเมินผลเป็นรายครั้งตามที่กำหนด เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าได้มีการปฏิบัติตามองค์ประกอบของการควบคุมภายใน

(๒) หน่วยงานของรัฐประเมินผลและสื่อสารข้อบกพร่อง หรือจุดอ่อนของการควบคุมภายในอย่างทันเวลาต่อฝ่ายบริหารและผู้กำกับ เพื่อให้ผู้รับผิดชอบสามารถสั่งการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

การประเมินผลการควบคุมภายใน นอกจากการประเมินองค์ประกอบของการควบคุมภายในแล้ว กตณ. ในฐานะคณะทำงานประเมินผลการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ จะต้องประเมินความเพียงพอและเหมาะสมของการจัดการความเสี่ยงที่หน่วยงานได้จัดทำขึ้นในรูปแบบของรายงาน ปค. ๕ (แผนการปรับปรุงการควบคุมภายใน) ซึ่งที่ผ่านมาจะพบว่า ส่วนงานย่อยหรือหน่วยงานระดับกองมีการนำกิจกรรมย่อยหรือความเสี่ยงเล็กน้อยที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร หรือนำกระบวนการเดิมและความเสี่ยงเดิม ที่ได้ดำเนินการปรับปรุงแล้วในปีก่อน ซึ่งความเสี่ยงนั้นควรหมดไปหรืออยู่ในระดับที่ยอมรับได้แล้ว มาดำเนินการจัดทำแผนการปรับปรุงการควบคุมภายในรอบใหม่ ในขณะที่ความเสี่ยงที่เป็นจุดอ่อนสำคัญไม่ได้นำมาดำเนินการปรับปรุง

รูปภาพประกอบการประเมินองค์ประกอบของการควบคุม

๕. สรุปองค์ความรู้/บทเรียนที่ได้

๕.๑ ทำให้เข้าใจแนวทางในการสอบทานการประเมินการควบคุมภายในและนำมาใช้ในการจัดทำรายการประเมินผลขององค์กร ว่ามีความเพียงพอและประสิทธิภาพของระบบการควบคุมภายในหรือไม่อย่างไร

๕.๒ ทำให้ทราบแนวทางในการติดตามผล เพื่อจำกัดจุดอ่อน/ความเสี่ยง ที่ได้ระบุไว้ตามแผนการปรับปรุงการควบคุมภายในของงวดก่อนว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้หรือไม่

๖. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมภายใน และทำความเข้าใจระบบการควบคุมภายในของหน่วยงานในการสำรวจและสอบทานระบบการควบคุมภายในในเรื่องที่ต้องการประเมิน

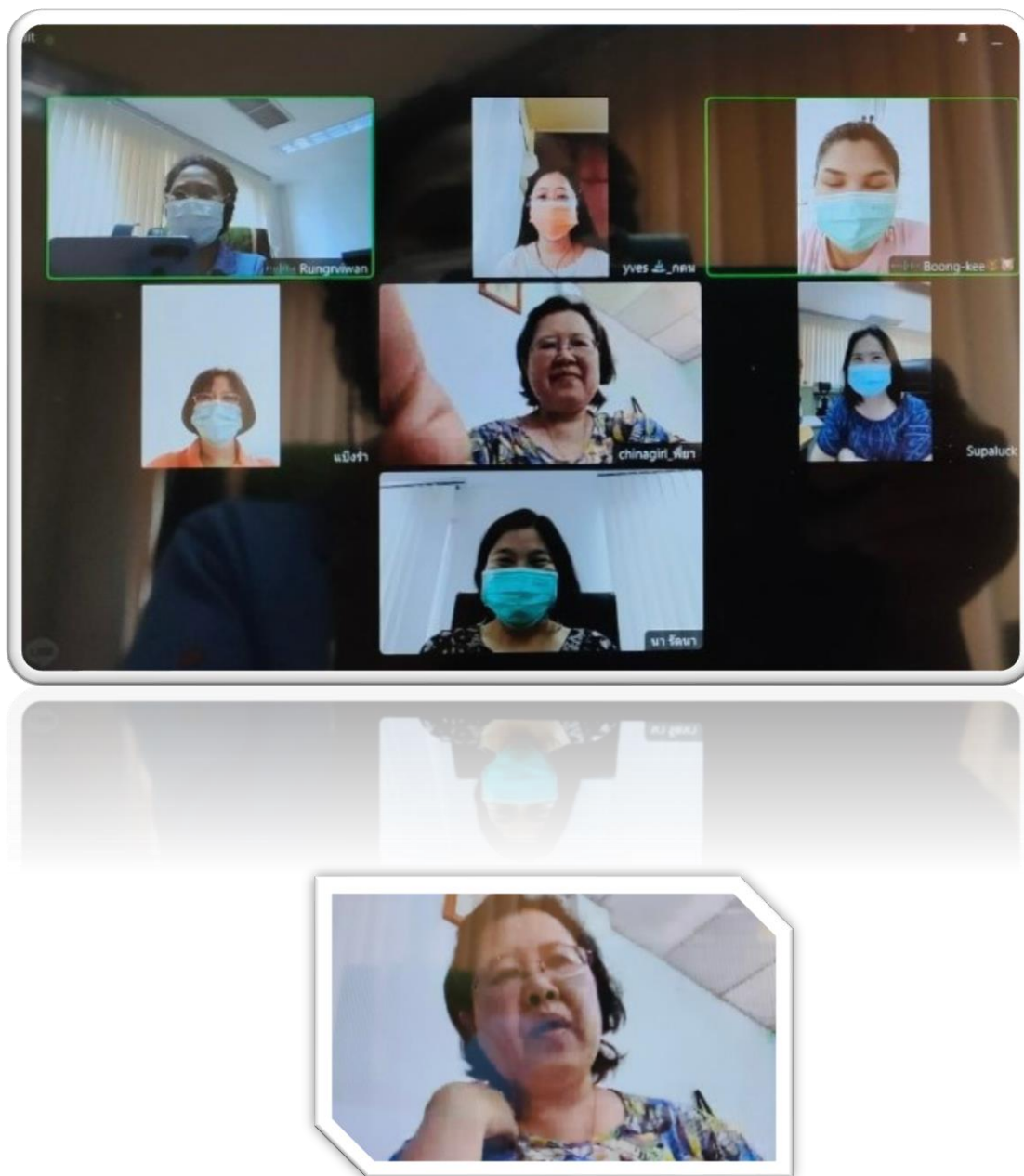
๗. ปัญหา/อุปสรรค

การจัดทำรายงานการควบคุมภายในของ สป. ยังไม่ครอบคลุมตามประเด็นที่กำหนด ประกอบกับ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจระบบขององค์กร ทำให้ประเมินระบบการควบคุมภายในไม่ครอบคลุมรอบด้าน

๘. แนวคิดในการปฏิบัติงาน

กลุ่มตรวจสอบภายใน ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลการปฏิบัติราชการให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีภารกิจในการประเมินระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของส่วนราชการ รวมทั้งให้การรับรองการสอบทานการควบคุมภายในของส่วนราชการ บุคลากรผู้รับผิดชอบการดำเนินงานดังกล่าว จะต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งระบบการควบคุมภายในและระบบต่างๆ ขององค์กร จึงจะสามารถประเมินระบบการควบคุมภายในขององค์กรได้อย่างครอบคลุมรอบด้าน

๙. รูปภาพประกอบ

การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านระบบออนไลน์ (Line กลุ่ม กตน.) เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๔

๑๐. ผู้ถอดองค์ความรู้/บทเรียน นางสาวจิริยา กิจจาพานิชย์

๑๑. วัน/เดือน/ปี ที่ถอดองค์ความรู้/บทเรียน วันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๔
